Seminar Kewangan Islam Anjuran Bersama Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam dan Pihak Berkuasa Monetari Hong Kong "Ke Arah Meraih Potensi Pertumbuhan Global Kewangan Islam" Hong Kong, 15 Januari 2008

Ucapan oleh

Tan Sri Dato' Sri Dr. Zeti Akhtar Aziz
Gabenor, Bank Negara Malaysia

Saya amat berbangga dan berbesar hati kerana dapat berada di Hong Kong hari ini untuk berucap di seminar tentang Kewangan Islam anjuran bersama Pihak Berkuasa Monetari Hong Kong dan Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam. Kewangan Islam kini berada di ambang dimensi baharu. Ia kini semakin berpotensi untuk mengukuhkan hubungan kewangan antarabangsa antara negara. Dan dengan cara ini, kewangan Islam akan menyumbang ke arah pengagihan sumber kewangan yang lebih optimum merentas sempadan. Hong Kong, dengan infrastruktur kewangannya yang canggih dan tahap kepakaran sektor kewangannya yang tinggi, mempunyai potensi yang besar untuk menjadi penghubung yang penting dan rakan yang amat sesuai dalam kegiatan kewangan Islam antarabangsa.

Hari ini genap enam tahun lawatan pertama kami ke Hong Kong, iaitu destinasi pertama kami untuk mempromosikan terbitan sukuk berdaulat yang pertama di dunia. Sambutan hangat yang diterima di Hong Kong amat berkesan hingga mengukir kejayaan terbitan sulung sukuk berdaulat Malaysia bernilai USD600 juta. Terbitan ini telah terlebih langganan melebihi dua kali, dengan satu pertiga daripada pelabur adalah dari rantau ini. Dalam tempoh enam tahun ini, landskap kewangan Islam telah mengalami perubahan yang dramatik untuk menjadi suatu mekanisme pengantaraan global yang memberangsangkan, dinamik dan berdaya saing, dengan disokong oleh lebih daripada 300 institusi kewangan Islam di lebih 75 buah negara. Kewangan Islam juga telah menjadi antara segmen pertumbuhan yang paling pesat dalam industri perkhidmatan kewangan.

Pada peringkat awal perkembangannya, kewangan Islam pada asasnya hanya berpusatkan tempatan dan tertumpu pada pembiayaan runcit, pembiayaan perdagangan dan pembiayaan kegiatan perniagaan komersial lain. Walau bagaimanapun, dua perkembangan baru-baru ini telah mempengaruhi hala tuju pembangunan kewangan Islam selanjutnya. Pertama, langkah mempelbagaikan infrastruktur kewangan domestik untuk mengelakkan kebergantungan yang berlebihan terhadap sektor perbankan, dan kedua, trend ke arah liberalisasi sistem kewangan yang lebih ketara. Kedua-dua trend ini telah merangsang pembangunan pasaran kewangan Islam dan menghasilkan integrasi yang lebih kukuh dalam sistem kewangan antarabangsa, lantas meningkatkan dimensi antarabangsa kewangan Islam.

Persekitaran yang lebih dinamik ini telah memupuk penghasilan spektrum instrumen kewangan Islam yang luas, iaitu daripada instrumen untuk mengurus mudah tunai hinggalah kepada struktur pembiayaan untuk pelaburan mega. Perkembangan ini telah membawa kepada kemunculan sebuah kelas aset baharu. Ia juga telah menarik tahap penyertaan asing yang lebih tinggi dalam pasaran kewangan Islam lantas menghasilkan peningkatan aliran dana merentas sempadan. Ini bukan sahaja telah menyumbang kepada pengukuhan kesalinghubungan kewangan antarabangsa antara negara, malah turut menyumbang ke arah pengagihan sumber kewangan merentas sempadan yang lebih cekap.

Kewangan Islam pada tahun 2008 dan tahun-tahun akan datang dijangka kekal positif meskipun persekitaran kewangan

semasa global adalah mencabar. Daya maju dan daya saing kewangan Islam terbentuk daripada beberapa faktor, iaitu keupayaannya untuk memenuhi permintaan ekonomi yang berubah-ubah, kosnya yang kompetitif dan juga sokongan rangka kerja perundangan, pengawalan dan penyeliaan yang mantap. Akan tetapi faktor yang lebih penting ialah keperluan Syariah kewangan Islam yang asas, yang menyokong daya maju dan kestabilannya.

Syariah merupakan tunggak utama kewangan Islam dan membentuk ciri-ciri kewangan Islam yang unggul. Injunksi Syariah menuntut supaya urus niaga kewangan Islam berlandaskan aktiviti produktif. Dalam kewangan Islam, sentiasa terdapat pertalian yang rapat antara aliran kewangan dengan aliran produktif. Tambahan pula, di bawah prinsip perkongsian risiko yang dituntut, institusi kewangan Islam akan berkongsi keuntungan atau kerugian usahawan. Terdapat perkongsian risiko yang jelas oleh pembiaya dan juga peminjam. Pengaturan ini memerlukan usaha wajar yang bersesuaian dan penyepaduan risiko yang berkaitan dengan kegiatan pelaburan sebenar ke dalam urus niaga kewangan. Dalam pengaturan ini, kegiatan benar dijangkakan menjana keuntungan yang secukupnya untuk menampung risiko yang telah diambil.

Sebaliknya, instrumen kewangan konvensional secara umumnya memisahkan risiko daripada aset sandaran. Hasilnya, pengurusan risiko dan penjanaan kekayaan ada kalanya bergerak dalam arah yang berbeza atau bertentangan. Instrumen kewangan konvensional juga membolehkan risiko dijadikan bahan komoditi, yang menghasilkan peningkatan bilangannya melalui berbilang lapisan aktiviti leveraj dan pengagihan tidak seimbang yang seterusnya boleh meningkatkan lagi risiko sistemik. Ini boleh meningkatkan kemungkinan berlakunya ketidakstabilan dalam sistem kewangan.

Di samping itu, ketelusan merupakan rukun asas bagi semua urus niaga kewangan Islam. Penyedia perkhidmatan kewangan Islam mempunyai tanggungjawab dalam kewangan Islam untuk mematuhi piawai ketelusan yang bersesuaian. Ciri perkongsian keuntungan urus niaga kewangan Islam inilah yang memerlukan tahap penzahiran yang tinggi dalam kontrak kewangan. Kebertanggungjawaban pihak-pihak tertentu yang terlibat dalam urus niaga dinyatakan dengan jelas dalam kontrak tersebut. Ketelusan ini juga menggalakkan institusi kewangan Islam untuk mengurus risiko dengan sewajarnya. Penzahiran ini membolehkan pasaran untuk menetapkan premium risiko yang berpatutan terhadap syarikat-syarikat yang berkenaan, dan sekali gus meningkatkan keupayaan disiplin pasaran untuk berfungsi. Ciri semula jadi ini sebagaimana yang dituntut oleh injunksi Syariah menyediakan sekatan dan imbangan (*check and balance*) yang terbina secara dalaman, yang berperanan memastikan kestabilan kewangan dalam sistem kewangan Islam.

Ciri-ciri ini diperkukuh lagi dengan penghasilan sebuah rejim pengawalan dan penyeliaan yang komprehensif, yang dimantapkan dengan penubuhan Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam pada tahun 2002. Penubuhan Lembaga ini juga telah menyumbang kepada pengharmonian pembangunan kewangan Islam merentas pelbagai rantau. Selain itu, institusi pendidikan telah ditubuhkan untuk membangunkan kumpulan tenaga mahir profesional dan kepakaran dalam kewangan Islam bagi menyokong pertumbuhan dan pembangunan kewangan Islam pada masa hadapan.

Evolusi produk kewangan Islam yang canggih yang telah distrukturkan berdasarkan pelbagai konsep Islam telah mewujudkan gelombang baharu inovasi. Produk kewangan Islam ini sudah pun kompetitif dan efisien dari segi struktur produk dan penentuan harga. Inovasi yang lebih terkini termasuk pengenalan dana lindung nilai Islam dan pembentukan indeks tanda aras Islam. Penyenaraian instrumen kewangan Islam di bursa antarabangsa juga telah bertambah. Ini telah memperdalam pasaran kewangan Islam dan menambah daya tarikannya sebagai sebuah kelas aset untuk pelaburan. Kesemua ini telah menjadikan produk perbankan Islam dan takaful semakin canggih seperti diperlihatkan oleh percambahan produk berstruktur dan produk berkaitan pelaburan sejak kebelakangan ini.

Pasaran sukuk sedang pesat berkembang sebagai satu bentuk pembiayaan Islam yang paling penting dan terus menarik minat yang meluas sebagai satu saluran untuk menerbitkan dana dan juga pelaburan. Momentum pertumbuhan pasaran sukuk menjadi semakin pesat dan telah meningkat pada kadar purata 40 peratus setahun. Paling ketara, 90 peratus daripada terbitan sukuk ialah terbitan korporat. Di Malaysia, terbitan sukuk telah mengatasi terbitan bon konvensional selama tiga tahun berturut-turut, dengan nilai jualan tahunan urus niaga sukuk dalam pasaran sekunder sebanyak kira-kira RM135 bilion. Permintaan yang tinggi terhadap sukuk juga telah didorong oleh tahap tabungan dan rizab yang tinggi di Asia dan Timur Tengah.

Sukuk juga merupakan instrumen yang menarik untuk membantu institusi kewangan Islam menguruskan keperluan mudah tunai mereka. Pada masa yang sama, sukuk merupakan instrumen berkesan yang digunakan oleh syarikat, institusi dan kerajaan untuk mendapatkan dana pada kadar yang kompetitif bagi membiayai keperluan dana jangka panjang mereka. Ketika ini, permintaan terhadap sukuk amat memberangsangkan. Permintaan yang tinggi terhadap instrumen sukuk terbukti dengan lebihan langganan antara dua hingga tiga belas kali. Ini telah mengurangkan kos terbitan sekurang-kurangnya 10 hingga 20 mata asas. Permintaan terhadap sukuk datangnya daripada beberapa bahagian dunia, daripada pelabur kewangan konvensional dan pelabur kewangan Islam. Lantaran kurangnya terbitan sukuk, pelabur lebih cenderung untuk memegang sukuk sebagai pelaburan lantas menyebabkan aktiviti sekunder dalam pasaran agak kurang aktif. Ini telah menyebabkan harga sukuk meningkat dalam pasaran sekunder dan seterusnya menjana pulangan pelaburan yang lumayan buat para pelabur. Justeru, sukuk menawarkan tawaran nilai yang positif kepada penerbit dan juga pelabur.

Saya ingin menyentuh pula pengalaman Malaysia dalam kewangan Islam. Malaysia mempunyai pengalaman selama tiga dekad dalam membangunkan sistem kewangan Islam yang komprehensif, yang beroperasi selari dengan sistem konvensional. Antara rangka kerja perundangan yang menyokong termasuklah sebuah perundangan khusus yang mengambil kira prinsip kontrak Islam yang unggul. Infrastruktur perundangan juga merangkumi sistem mahkamah dan mekanisme penimbangtaraan untuk menyelesaikan pertikaian bagi memastikan kontrak berkaitan dengan urus niaga kewangan Islam dikuatkuasakan secara berkesan. Sistem kewangan Islam juga disokong oleh bilangan besar peserta yang pelbagai dalam perbankan, takaful dan pasaran modal. Akhirnya, bagi sebuah sistem dwikewangan, perubahan cukai telah dilaksanakan untuk memberikan layanan yang sama rata antara produk kewangan konvensional dengan produk kewangan Islam. Penubuhan sebuah Majlis Syariah di peringkat kebangsaan adalah penting bagi memastikan pengharmonian keputusan Syariah dalam industri perkhidmatan kewangan Islam.

Industri kewangan Islam di Malaysia telah mengalami transformasi yang pesat dalam lima tahun kebelakangan ini. Rangkaian produk kewangan Islam kini telah berkembang menjadi rangkaian instrumen inovatif yang meluas. Beberapa produk kewangan Islam baharu telah diperkenalkan, termasuk sekuriti bersandarkan gadai janji kediaman, pembiayaan berasaskan komoditi dan juga produk berkaitan pelaburan dan ekuiti yang berasaskan musyarakah, mudarabah dan ijarah.

Sistem kewangan Islam di Malaysia telah berkembang menjadi sebuah komponen yang kompetitif dalam keseluruhan sistem kewangan, melengkapkan sistem kewangan konvensional sebagai pemacu pertumbuhan dan kemajuan ekonomi negara. Malaysia terus menggalakkan peluasan sistem dwiperbankan, dengan sistem kewangan Islam dan konvensional beroperasi selari dalam menyediakan produk dan perkhidmatan kewangan yang inovatif dan berdaya saing. Lebih terkini, liberalisasi industri perkhidmatan kewangan Islam yang semakin pesat telah meningkatkan kehadiran dan penyertaan asing dalam sistem kewangan Islam

domestik Malaysia. Ini telah mewujudkan peserta yang lebih pelbagai dalam sistem kami. Pasaran bon Malaysia juga telah diliberalkan untuk membolehkan entiti asing menerbitkan dana dalam denominasi ringgit dan mata wang asing dalam pasaran domestik. Berikutan perkembangan ini, Malaysia kini memasuki fasa baharu dalam pembangunan sistem kewangan Islam, dengan inisiatif baharu untuk mempromosikan Malaysia sebagai sebuah Pusat Kewangan Islam Antarabangsa. Ini bertujuan mengukuhkan kesalinghubungan ekonomi dan kewangan Malaysia dan seterusnya menggalakkan perdagangan dan pelaburan merentas sempadan yang lebih giat. Justeru, kami kini sedang memasuki fasa baharu pembangunan kewangan Islam di Malaysia memandangkan ia menjadi lebih bersepadu dengan sistem kewangan antarabangsa.

Berdasarkan permintaan terhadap produk dan perkhidmatan kewangan Islam yang amat menggalakkan, beberapa negara dan pusat kewangan semakin aktif mengambil bahagian dalam industri ini. Sesungguhnya kumpulan yang bakal menerajui pada peringkat global ialah mereka yang memiliki gabungan kekuatan keupayaan dan sumber di samping kemampuan untuk mendapatkan keyakinan masyarakat kewangan Islam antarabangsa. Berlatarbelakangkan persekitaran yang semakin kompetitif inilah potensi kekuatan dua hala dan pelbagai hala akan menjadi penting dalam menguruskan industri perkhidmatan kewangan Islam yang kompleks dan mempunyai kekangan.

Peningkatan minat beberapa pusat kewangan, bersama-sama dengan hubungan antarabangsa mereka akan menyumbang ke arah mewujudkan sistem kewangan Islam antarabangsa yang lebih bersepadu. Contohnya, Hong Kong yang mempunyai infrastruktur dan keupayaan untuk memudahkan penawaran produk yang akan merangkaikan hubungan kewangan serantau dan antarabangsa. Kerjasama strategik dalam kalangan peserta kewangan Islam akan menjadi pemangkin yang akan membuka ruang potensi kewangan Islam serantau dan global.

Di Asia Tenggara sahaja terdapat potensi besar dalam pasaran yang boleh dimanfaatkan. Pasaran ini bukan sahaja mempunyai 217 juta penduduk Islam malah juga menjangkaui masyarakat bukan Islam dan komuniti negara asing yang beroperasi dalam rantau ini. Rantau ini semakin pesat berkembang menjadi sebuah destinasi pelaburan, termasuk bagi pelabur dari Timur Tengah. Pada tahun 2006, rantau Asia Pasifik telah mengatasi Eropah sebagai rantau kedua terbesar bagi pelaburan dari GCC (Gulf Cooperation Council) dengan pelaburan sebanyak USD460 bilion.

Inisiatif khusus terkini untuk meningkatkan pasaran pensekuritian oleh Cagamas Berhad dengan pewujudan sebuah syarikat usaha sama the Malaysian Mortgage Corporation dan Hong Kong Mortgage Corporation untuk menyediakan sebuah program jaminan gadai janji bagi gadai janji Islam dan konvensional di Malaysia, merupakan satu contoh kerjasama. Ini boleh menjadi pemangkin kepada inisiatif yang sama pada masa hadapan.

Institusi kewangan konvensional juga boleh menjalinkan kerjasama dengan institusi kewangan Islam untuk menjadi pengatur bersama bagi menstrukturkan sukuk atau produk kewangan Islam lain berasaskan aset yang berlandaskan Syariah dalam rantau ini. Ketersediaan pelbagai aset sedemikian dan keperluan pembiayaan yang besar bagi sektor pertumbuhan baharu dalam rantau ini, seperti di China, Indonesia dan Vietnam, akan menarik dana daripada negara yang mempunyai lebihan dana seperti dari negara-negara Teluk. Usaha juga boleh ditumpukan pada pemudahan penyenaraian silang sukuk di pelbagai negara. Di samping itu, daya maju pembentukan Asian Sukuk Fund sebagai lanjutan kepada Asian Bond Fund juga boleh dikaji dengan lebih lanjut.

Bakal penerbit boleh menggunakan platform sukuk Malaysia dan kekuatannya sebagai pusat penerbit sukuk terbesar di dunia yang bernilai lebih daripada **USD56 bilion** atau **62%** daripada terbitan sukuk dunia. Malaysia merupakan pasaran sukuk primer yang paling

aktif, dengan pertumbuhan tahunan purata sebanyak 17% antara tahun 2001-2006. Malaysia juga mempunyai pasaran sekunder yang paling aktif dengan nilai jualan tahunan urus niaga sukuk sebanyak lebih daripada USD40 bilion. Penerbit antarabangsa yang diberikan penarafan yang baik akan mendapat manfaat daripada prosedur terbitan yang lebih mudah. Ini sebagai tambahan kepada keupayaan untuk menerbitkan sukuk dalam pelbagai mata wang dan kefleksibelan untuk menukar dana dalam ringgit ke dalam mata wang lain bagi membolehkan penerbit asing memanfaatkan premium harga terbitan sukuk dalam denominasi ringgit.

Satu lagi bidang kerjasama ialah penggunaan perkhidmatan pihak ketiga (*outsourcing*), penggunaan perkhidmatan dalaman (*in-sourcing*) atau pun perkhidmatan atau produk yang tidak diketahui pengeluarnya tetapi diberi penjenamaan tertentu oleh syarikat yang memasarkannya (*white labelling*). Kesemua mekanisme ini bukan sekadar berperanan sebagai saluran untuk mengurangkan kos menjalankan perniagaan, mencapai ekonomi ikut bidangan dan menghindarkan penggunaan sumber secara bertindih, akan tetapi ia juga memberikan tumpuan sepenuhnya kepada peserta untuk membangunkan perniagaan kewangan Islam yang baru diterokai. Pengalaman Malaysia dalam operasi kewangan Islam dan reka bentuk produk boleh dimanfaatkan untuk merangka penyelesaian menyeluruh secara sistematik yang boleh ditawarkan kepada peserta lain.

Melangkah ke hadapan, kewangan Islam sebagai sebuah industri baharu memerlukan lebih banyak inisiatif untuk meluaskan parameter perniagaan dan penawaran produk inovatif. Terdapat keperluan untuk menjalankan penyelidikan mendalam mengenai isu-isu Syariah yang berkaitan dengan pengurangan risiko, pengurusan mudah tunai dan perlindungan nilai. Gabungan pengetahuan pasaran dan kefahaman yang mendalam daripada institusi pendidikan dan latihan seperti Pusat Pendidikan Kewangan Islam Antarabangsa di Malaysia (International Centre for Education in Islamic Finance, INCEIF) boleh memberikan sumbangan bermakna kepada industri kewangan Islam global yang menangani hal keperluan pasaran dan pematuhan terhadap Syariah. Selain itu, program utama INCEIF, iaitu Chartered Islamic Finance Professional (CIFP) menawarkan program pensijilan profesional dalam kewangan Islam yang pertama di dunia untuk melahirkan kumpulan tenaga mahir dalam kewangan Islam.

Akhir kata, saya ingin merumuskan bahawa industri kewangan Islam sesungguhnya telah berkembang daripada sebuah wadah berasaskan kepercayaan kepada sebuah industri berpacukan perniagaan untuk semua golongan masyarakat. Dengan jumlah aset kewangan Islam global hanya mencakupi 40% daripada aset bank konvensional terbesar dan dengan hanya 300 peserta berbanding dengan 23,000 peserta konvensional di seluruh dunia, tekanan persaingan dalam melangkah ke hadapan mungkin menjadi lebih sengit. Akan tetapi, dengan kekuatan kewangan Islam dan potensinya untuk menyatukan bahagian dunia yang berbeza yang mempunyai dana lebihan dan sedang mencari peluang pelaburan, dengan pihak yang memerlukan pembiayaan, akan melimpahkan peluang besar yang boleh diraih daripada kewangan Islam. Gabungan usaha dan jalinan kerjasama akan merintis jalan ke arah kemajuan yang saling memperkukuh yang akan menyumbang kepada keseluruhan sistem kewangan antarabangsa dan juga kemakmuran ekonomi global.

Majlis Pelancaran Pusat Perniagaan dan Kewangan Antarabangsa Labuan
Kuala Lumpur, 28 Januari 2008

Ucapan Perasmian oleh

Tan Sri Dato' Sri Dr. Zeti Akhtar Aziz
Gabenor, Bank Negara Malaysia

Saya amat berbesar hati kerana dapat mengalu-alukan kedatangan anda ke majlis pelancaran Pusat Perniagaan dan Kewangan Antarabangsa Labuan (Labuan International Business and Financial Centre, Labuan IBFC). Dekad ini telah menyaksikan Pusat Kewangan Luar Pesisir Labuan membuktikan keupayaannya untuk membuat penyesuaian dan pembaharuan dalam persekitaran antarabangsa dan serantau yang pantas berubah. Dekad ini juga telah menyaksikan kekukuhan dan daya tahan Pusat Kewangan Luar Pesisir Labuan sebagaimana yang dibuktikan oleh keupayaannya untuk terus berkembang dan mencapai kemajuan meskipun dalam tempoh yang paling mencabar.

Namun, pasaran global dan serantau terus berubah dan membawa bersama-samanya peluang dan cabaran baharu. Bagi membolehkan kami mempunyai keupayaan untuk berubah demi meraih manfaat daripada peluang baharu tersebut dan untuk memenuhi permintaan dan cabaran yang baru muncul, penilaian semula secara berterusan adalah perlu untuk mencari semula hala tuju baharu, membina kekuatan dan kelebihan berbanding baharu selain mentakrifkan semula peranan kami dalam pasaran yang sentiasa berubah dan semakin kompetitif. Hari ini kami mendefinisikan sebuah permulaan baharu buat Pusat Kewangan Luar Pesisir Labuan untuk memainkan peranan yang lebih besar. Kehadiran anda hari ini untuk sama-sama memeriahkan majlis yang bermakna ini sesungguhnya amat dihargai.

Dalam menyediakan suatu rangkaian perkhidmatan kewangan yang komprehensif, Labuan menawarkan penyelesaian kewangan yang menyeluruh bagi kewangan konvensional dan kewangan Islam. Labuan juga menjadi tempat beroperasinya institusi kewangan terkemuka dari lebih 80 buah negara, termasuk institusi kewangan Islam dari pelbagai pelosok dunia. Pusat Kewangan Luar Pesisir Labuan telah menyaksikan pengembangan yang pesat dari segi jumlah peserta, kepelbagaian produk kewangan yang ditawarkan serta jumlah dan kepelbagaian aktiviti.

Labuan juga kini telah menjadi pusat perniagaan serantau yang berkembang pesat dan sedang mencipta nama sebagai pangkalan serantau bagi industri minyak dan gas serta entreport bagi segi tiga serantau Brunei-Sabah-Filipina. Kedudukan Labuan yang strategik dan pelabuhan dalamnya yang sangat baik merupakan kelebihan semula jadinya. Lapangan terbangnya yang moden, yang telah ditambah baik juga telah meningkatkan kegiatan pelancongan. Status Labuan sebagai zon bebas cukai dan juga pelabuhan bebasnya turut menyokong kesemua aktiviti tersebut. Pertumbuhan dalam aktiviti komersial dan ekonomi sebegini telah menambahkan potensi Labuan untuk berjaya sebagai pusat perniagaan dan kewangan antarabangsa.

Sesungguhnya Labuan telah mendapat manfaat daripada kedudukannya di tengah-tengah rantau Asia Pasifik, iaitu salah sebuah rantau yang paling pantas pertumbuhannya di dunia. Rantau Asia juga merupakan antara yang paling terbuka di dunia dari segi perdagangan antarabangsa dan pelaburan. Fenomena yang lebih terkini ialah peningkatan perdagangan dan pelaburan intrarantau yang melahirkan integrasi ekonomi serantau yang lebih padu. Ini diperkukuh lagi oleh peningkatan aliran pelaburan dari Timur Tengah ke Asia. Pada

tahun 2006, Asia Pasifik mengatasi Eropah sebagai rantau kedua terbesar bagi pelaburan daripada Gulf Cooperation Council (GCC) dengan pelaburan sebanyak USD460 bilion.

Meskipun terdapat kegawatan kewangan semasa dalam sistem kewangan antarabangsa, asas-asas yang kukuh di rantau ini, termasuk jumlah permintaan serantau, integrasi serantau yang lebih padu dan tarikan rantau ini yang lebih besar sebagai destinasi pelaburan, terus menyediakan peluang yang besar bagi Labuan sebagai pusat perniagaan dan kewangan.

Labuan berada pada kedudukan yang amat baik untuk merebut peluang-peluang perniagaan ini. Kunci kejayaan sesebuah pusat perniagaan dan kewangan ialah daya saing, kemudahan dan kecekapan kos menjalankan perniagaan serta hubungan dan juga keyakinan terhadap pusat tersebut. Kerajaan Malaysia memberi komitmen yang tinggi bagi memastikan Labuan memiliki kesemua elemen ini. Pelaburan yang besar telah dibuat untuk menyediakan infrastruktur fizikal dan kemudahan di Labuan termasuk penyediaan rangkaian komunikasi moden serta kemudahan perniagaan dan pendidikan untuk menyokong peranan yang diberikan kepada Labuan sebagai pusat perniagaan dan kewangan antarabangsa. Baru-baru ini, lapangan terbang antarabangsa Labuan telah dinaikkan taraf dan dasar langit terbuka juga telah diterima pakai untuk meningkatkan akses ke pulau ini. Kemudahan pelabuhan laut dalamnya juga telah ditambah baik.

Namun, peningkatan akses bukan hanya bagi akses fizikal tetapi juga akses yang mudah kepada pasaran kewangan lain. Ini memerlukan infrastruktur yang membolehkan pengendalian yang cekap bagi transaksi kewangan antarabangsa. Pengantara kewangan perlu berupaya untuk mendapat akses yang mudah bagi mengambil bahagian dalam pasaran kewangan lain. Untuk membantu pencapaian matlamat ini dan juga menggalakkan kos yang kompetitif di Labuan, Labuan turut disokong oleh rejim pengawalseliaan seimbang yang mengawal selia pasaran secara berkesan sambil pada masa yang sama, membantu pembangunan pasaran. Lembaga Perkhidmatan Kewangan Luar Pesisir Labuan atau LOFSA (Labuan Offshore Financial Services Authority) yang ditubuhkan sepuluh tahun yang lalu bukan sahaja untuk melaksanakan sebuah rejim pengawalseliaan dan pengawasan yang berkesan, tetapi juga untuk menumpukan pada pembangunan dan pemudahan pasaran. Untuk memastikan persekitaran perniagaan kondusif yang berterusan, Labuan juga disokong oleh sebuah rangka kerja perundangan yang mantap, termasuk undang-undang amanah. Meskipun Labuan telah melaksanakan rejim percukaian yang mesra perniagaan, ia tidak pernah dianggap sebagai pusat kewangan rendah cukai. Sebaliknya, Labuan telah memanfaatkan kekuatan dan kelebihannya yang unik untuk memenuhi keperluan pasaran.

Melangkah ke hadapan, beberapa program akan dimulakan. Labuan IBFC berazam untuk mencapai status sebagai “standard emas untuk operasi syarikat induk”. Ini dikenal pasti sebagai satu lagi pemacu perniagaan bagi Labuan IBFC. Rangkaian perjanjian cukai Malaysia yang meluas dengan lebih 63 buah negara di samping pengenalan rangka kerja percukaian yang lebih fleksibel menyokong inisiatif ini. Selain itu, Bajet 2008 juga mengumumkan bahawa syarikat luar pesisir yang berdaftar di Labuan kini boleh memilih untuk dikenakan cukai di bawah Akta Cukai Pendapatan 1967 ataupun Akta Cukai Aktiviti Perniagaan Luar Pesisir Labuan 1990 lantas membolehkan syarikat perniagaan mengendalikan urus niaga mereka dengan lebih cekap. Daya saing Labuan IBFC akan terus ditingkatkan menerusi semakan terhadap struktur penentuan harga berkaitan dengan bayaran penubuhan dan penyelenggaraan. Kajian tahunan akan dijalankan dan harga akan disemak sejajar dengan perkembangan pasaran yang kompetitif.

Labuan IBFC juga akan memanfaatkan strategi kebangsaan Pusat Kewangan Islam Antarabangsa Malaysia (Malaysia International Islamic Financial Centre, MIFC) dengan mempromosikan amanah dan yayasan yang berlandaskan Syariah. Kesemua produk ini akan melengkapkan produk dan perkhidmatan

kewangan Islam yang sedia ada di Kuala Lumpur. Usaha juga akan diambil untuk terus membangunkan perniagaan insurans kaptif di Labuan susulan prestasi perniagaan ini yang menggalakkan sejak beberapa tahun yang lalu.

Kesimpulan

Penubuhan Labuan sebagai pusat kewangan luar pesisir antarabangsa pada tahun 1990 sesungguhnya merupakan langkah yang wajar pada masa itu. Kami kini sedang menikmati ganjaran daripada inisiatif ini. Dengan transformasi Labuan sebagai Pusat Perniagaan dan Kewangan Antarabangsa, ia akan membawa aspirasi kami melangkah lebih jauh. Identiti baharu ini menandakan bahawa Labuan sudah bersedia untuk memikul peranan yang lebih besar dan meluas. Identiti baharu ini juga melambangkan sebuah komitmen, iaitu komitmen untuk masa hadapan. Untuk membuktikan komitmen ini, Kerajaan dan pengawal selia telah mewujudkan persekitaran yang memudahkan dan menyokong penyediaan persekitaran yang lebih baik dari segi hubungan, dan lebih cekap dari segi kos. Inisiatif yang berterusan juga akan diambil untuk mengatasi sebarang halangan terhadap pewujudan sistem penyampaian yang lebih cekap dan untuk memajukan lagi Labuan IBFC.

Namun, tanggungjawab untuk memastikan aspirasi Labuan IBFC dapat dijadikan kenyataan merupakan tanggungjawab bersama. Masa depan adalah untuk syarikat yang berdaya saing dan cekap dari segi kos. Masa depan juga adalah untuk syarikat yang kreatif dan inovatif dan yang boleh menawarkan cadangan nilai yang tinggi kepada pelanggan mereka. Justeru, usaha untuk mencapai aspirasi ini memerlukan penglibatan industri, golongan profesional dan peserta pasaran. Melalui usaha bersepadu ini, kami yakin bahawa Labuan IBFC bakal menggarap sebuah lagi kisah kejayaan, insya-Allah.

Simposium Kewangan Islam Nikkei 2008
"Kewangan Islam: Perkembangan Berterusan dan Peluang Baru Muncul"
Tokyo, 23 Februari 2008

Ucapan oleh

Tan Sri Dato' Sri Dr. Zeti Akhtar Aziz
Gabenor, Bank Negara Malaysia

Saya amat berbangga dan berbesar hati untuk berada di Tokyo dan berucap di Simposium Kewangan Islam yang dianjurkan oleh NIKKEI. Sesungguhnya ini merupakan forum penting yang menyediakan peluang untuk memupuk pemahaman dan penghayatan yang lebih baik terhadap kewangan Islam dan peranannya yang semakin meningkat dalam sistem kewangan antarabangsa. Kami juga amat berbangga dengan kehadiran dan penyertaan Gabenor Fukui daripada Bank of Japan di simposium ini.

Ucapan saya pada hari ini akan tertumpu pada perkembangan dan peluang yang baru muncul dalam kewangan Islam memandangkan pertumbuhan dan perkembangannya dalam sistem kewangan global terus bertambah kukuh. Pembentangan saya juga akan menyentuh tentang pengalaman kami dalam membangunkan sistem kewangan Islam di Malaysia yang beroperasi seiringan dengan sistem kewangan konvensional dan kini semakin penting pada peringkat antarabangsa.

Perkembangan Kewangan Islam

Kewangan Islam moden pada awalnya dibangunkan sebagai saluran pengantaraan bagi orang Islam untuk mengendalikan aktiviti tabungan dan pelaburan mereka sejajar dengan prinsip Islam. Walau bagaimanapun, seawal lima tahun yang lalu, kewangan Islam telah melalui transformasi yang besar. Perkembangannya yang pesat telah dicerminkan terutamanya dalam lima dimensi pembangunannya.

Pertama, kewangan Islam yang dahulunya tertumpu di rantau yang didiami oleh majoriti orang Islam kini dilihat sebagai satu **bentuk pengantaraan kewangan yang bersaingan** yang telah menarik sejumlah besar penyertaan orang bukan Islam. Bagi peminjam, kewangan Islam dilihat sebagai satu saluran alternatif pembiayaan dan bagi pelabur, ia dilihat sebagai satu kelas aset baharu. Oleh itu, kewangan Islam telah menyaksikan pertumbuhan yang luar biasa, bukan sahaja di dunia Islam yang pertumbuhannya berlandaskan pertimbangan keagamaan dan perniagaan, tetapi juga merentas dunia Barat yang pertumbuhannya didorong oleh pertimbangan komersial dan perniagaan. Pada hari ini, jumlah aset sistem kewangan Islam telah melepasi satu trilion dolar AS, iaitu hampir lima kali ganda saiznya lima tahun yang lalu. Kewangan Islam kini adalah antara segmen kewangan yang berkembang paling pantas di dunia dengan anggaran pertumbuhan tahunan sebanyak 20 peratus.

Kedua, ciri perniagaan kewangan Islam juga telah berkembang daripada hanya tertumpu terutamanya pada pembiayaan runcit dan perdagangan kepada pembiayaan aktiviti perniagaan komersial yang lain. Dengan kemunculan institusi kewangan Islam yang lebih pelbagai dan kemajuan dalam pasaran kewangan Islam, **skop perniagaan kewangan Islam telah berkembang** untuk mencakupi ekuiti swasta, pembiayaan projek, originasi dan terbitan sukuk, dan aktiviti pengurusan dana, aset dan harta. Tahap inovasi produk juga menjadi bertambah pesat dengan penghasilan produk perbankan Islam dan takaful yang lebih canggih sebagaimana yang diperlihatkan oleh kemunculan yang ketara produk berstruktur dan produk berkaitan pelaburan. Produk-produk ini kini lebih bersaingan dari segi struktur produk dan penentuan harga. Pasaran kewangan Islam yang lebih mendalam juga telah menambah daya tarikannya

sebagai suatu kelas aset untuk pelaburan. Perkembangan ini telah menghasilkan satu rangkaian produk dan perkhidmatan kewangan Islam yang meluas, yang ditawarkan kepada pelanggan dan perusahaan perniagaan.

Dimensi ketiga yang telah melalui perkembangan yang pesat ialah **rangka kerja pengawalseliaan dan perundangan** bagi kewangan Islam yang mengambil kira ciri-ciri urus niaga kewangan Islam yang khusus. Ini telah dapat memastikan pertumbuhan dan perkembangan kewangan Islam disertai oleh perkembangan yang sepadan dalam rangka kerja perundangan, pengawalan dan penyeliaan yang menyokong untuk memastikan keutuhan dan kestabilannya. Penubuhan Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam pada tahun 2002 juga menandakan satu pencapaian penting dalam pembangunan piawai pengawalseliaan berhemat dan amalan terbaik bagi institusi kewangan Islam. Penubuhannya juga telah menyumbang kepada pengharmonian pembangunan kewangan Islam merentas pelbagai rantau.

Keempat, kewangan Islam pada peringkat antarabangsa telah berkembang lebih pesat untuk menjadi **bahagian sistem kewangan antarabangsa yang semakin penting**, dan bersedia untuk menyumbang ke arah integrasi kewangan global yang lebih meluas. Institusi kewangan Islam kini telah meneroka melangkaui sempadan domestik dan dana yang diperoleh dalam pasaran kewangan Islam di pelbagai rantau yang berbeza telah menarik pelabur daripada pusat-pusat kewangan di serata dunia. Dengan peserta pasaran di serata benua mengambil bahagian dalam pengembangan aliran pelaburan antara rantau, hubungan kewangan antara rantau utama telah dapat dipertingkatkan. Sehingga kini, bilangan institusi kewangan Islam di seluruh dunia telah meningkat kepada lebih daripada 300, merentangi lebih daripada 75 buah negara Islam dan bukan Islam[1]. Peluasan kesalinghubungan dalam kalangan pengantara dan pasaran merentas rantau akan menyumbang kepada pengagihan sumber kewangan merentas sempadan yang lebih cekap, lantas menyumbang kepada peningkatan prospek pertumbuhan global.

Dimensi kelima yang telah menyaksikan perubahan yang ketara ialah **pembangunan modal insan dalam kewangan Islam.** Pembangunan modal insan merupakan pembangunan penting yang telah menjadi kunci utama dalam memastikan bekalan tenaga mahir dan kepakaran yang mencukupi untuk kemajuan dan pembangunan selanjutnya dalam industri perkhidmatan kewangan Islam. Kini terdapat permintaan yang tinggi terhadap ahli profesional berkewibawaan tinggi yang memiliki kedua-dua pengetahuan dan pemahaman tentang Syariah berserta kemahiran yang perlu dalam kewangan[2]. Menyedari hakikat ini, beberapa institusi pengajian tinggi utama kini menawarkan program yang lebih fokus dan berstruktur mengenai kewangan Islam. Penubuhan Pusat Pendidikan Kewangan Islam Antarabangsa (International Centre for Education in Islamic Finance, INCEIF) di Malaysia pada tahun 2006 merupakan satu pelaburan berstruktur dalam pembangunan modal insan untuk menyokong pembangunan global industri perkhidmatan kewangan Islam. INCEIF dijangka menjadi sebuah badan pensijilan profesional dan juga pusat pendidikan bagi program lepasan ijazah yang khusus dalam kewangan Islam.

Ciri-ciri Khusus Kewangan Islam

Sementara kewangan Islam terus berkembang, ciri-ciri khususnya tetap menjadi asas penting. Kewangan Islam perlu beroperasi selaras dengan peraturan Syariah, yang menjadi sumber kepada ciri-cirinya yang unggul. Injunksi Syariah mengehendaki urus niaga kewangan Islam disokong oleh sesuatu aktiviti ekonomi. Ia mengehendaki urus niaga kewangan diiringi oleh kegiatan berkaitan perdagangan dan perniagaan yang sebenar.

---

1 Sumber: *Islamic Finance News*, Lembaga Perkhidmatan Kewangan Islam dan pihak berkuasa negara

2 Trend masa kini adalah mempunyai "pengamal kewangan yang bijak Syariah" dan "Cendekiawan Syariah yang bijak kewangan".

Berasaskan pengaturan ini, urus niaga berasaskan riba ditegah. Islam menggalakkan aktiviti perniagaan dan perdagangan yang menjana keuntungan yang adil dan sah. Lantaran itu, hubungan yang rapat senantiasa wujud antara aliran kewangan dengan aliran produktif dalam kewangan Islam. Prinsip intrinsik ini menyumbang ke arah melindungi sistem kewangan Islam daripada kemungkinan risiko ketahanan kewangan ekoran daripada hutang berlebihan dan aktiviti kewangan bersifat spekulasi.

Prinsip asas kewangan Islam yang selanjutnya ialah ciri perkongsian risiko dan keuntungan dalam urus niaga kewangan Islam. Hal ini akan melibatkan satu pengaturan, iaitu institusi kewangan Islam berkongsi keuntungan dengan pelabur dalam kontrak Mudarabah ataupun kedua-dua pihak sama-sama berkongsi keuntungan dan juga kerugian dalam kontrak Musyarakah. Pengaturan ini melibatkan perkongsian risiko yang sangat jelas oleh institusi kewangan Islam dan pelabur, sekali gus mengehendaki institusi kewangan Islam untuk menguruskan risiko yang berkaitan dengan transaksi tersebut dengan sewajarnya. Usaha wajar yang bersesuaian dan penyepaduan risiko yang berkaitan dengan aktiviti pelaburan dalam urus niaga kewangan juga diperlukan. Oleh yang demikian, aktiviti sebenar diharap dapat menjana keuntungan yang mencukupi untuk menampung risiko yang telah diambil.

Ciri perkongsian keuntungan dan risiko yang ada pada urus niaga kewangan Islam ini menyebabkan perlunya suatu tahap penzahiran dan ketelusan yang tinggi. Ini merupakan rukun asas yang menjadi dasar bagi semua urus niaga kewangan Islam. Terdapat kewajipan yang ketara untuk memenuhi piawai ketelusan yang bersesuaian. Kebertanggungjawapan pihak yang terlibat dalam urus niaga juga diperincikan dengan jelas dalam kontrak. Penzahiran ini turut membolehkan pasaran menetapkan premium risiko yang bersesuaian kepada syarikat tertentu, sekali gus meningkatkan keupayaan disiplin pasaran untuk berfungsi. Ciri-ciri intrinsik ini sebagaimana yang dikehendaki oleh injunksi Syariah menyediakan sekatan dan imbangan yang sedia ada, yang berperanan untuk memastikan kestabilan dalam sistem kewangan Islam.

Pengalaman Malaysia

Izinkan saya mengambil peluang ini untuk berkongsi dengan anda pengalaman Malaysia dalam membangunkan sistem kewangan Islam, dan secara khususnya, pasaran modal Islam. Sepanjang lebih daripada dua dekad, Malaysia telah membangunkan sistem kewangan Islam yang komprehensif yang beroperasi secara selari dengan sistem kewangan konvensional. Sistem kewangan Islam di Malaysia telah berkembang sebagai satu komponen sistem kewangan domestik yang bersaingan, yang mempunyai rangkaian pelbagai peserta perbankan Islam, industri takaful dan pasaran wang serta modal Islam dalam jumlah yang besar. Pendekatan kami adalah dengan memberikan tumpuan pada pembangunan keinstitusian yang diperkukuh oleh rangka kerja Syariah, perundangan dan pengawalseliaan yang teguh di samping pelaburan dalam pembangunan modal insan. Dalam dekad yang lebih terkini ini, perhatian telah ditumpukan pada pembangunan pasaran kewangan, secara khususnya pasaran sukuk, dan juga liberalisasi sistem kewangan Islam.

Kami kini sedang memasuki fasa baharu dalam pembangunan sistem kewangan Islam di Malaysia dengan inisiatif untuk menjadikan Malaysia sebagai hab kewangan Islam Antarabangsa. Inisiatif ini bertujuan mengukuhkan kesalinghubungan ekonomi dan kewangan antarabangsa kami dan seterusnya menggalakkan aktiviti perdagangan dan pelaburan serantau dan antarabangsa yang lebih meluas. Hasil daripada sebahagian langkah liberalisasi yang pelbagai, kami

telah menyaksikan kemasukan kumpulan kewangan Islam asing baharu dalam sistem kewangan kami. Lesen baharu dikeluarkan dan kepentingan asing yang lebih besar dalam institusi kewangan Islam domestik juga telah dibenarkan. Di samping itu, peraturan penyenaraian telah diliberalkan untuk memudahkan penyenaraian asing dan rentas sempadan. Lesen baharu juga dikeluarkan untuk Bank Islam Antarabangsa dan Pengendali Takaful Antarabangsa untuk mengendalikan perniagaan perbankan Islam, takaful, dan takaful semula dalam mata wang antarabangsa.

Kemajuan paling ketara yang telah dicapai adalah dalam pembangunan pasaran sukuk atau bon Islam Malaysia. Pasaran sukuk Malaysia kini merupakan pasaran bon Islam terbesar di dunia dengan lebih daripada 62% (atau USD60 bilion) sukuk terkumpul global diterbitkan di Malaysia. Dengan disokong oleh infrastruktur yang komprehensif termasuk sistem penyelesaian dan maklumat bon, Malaysia memiliki pasaran sukuk utama yang aktif dengan pertumbuhan tahunan purata sebanyak 17% sepanjang tempoh 2001-2006. Malaysia juga memiliki pasaran sekunder yang paling aktif dengan jumlah urus niaga perdagangan sukuk mencatat lebih daripada USD40 bilion setiap tahun.

Pasaran bon Malaysia juga telah diliberalkan untuk membolehkan entiti asing memperoleh dana dalam denominasi ringgit dan mata wang asing daripada pasaran kami. Lantaran itu, penerbit antarabangsa boleh menerbitkan sukuk dalam pelbagai mata wang atau secara alternatifnya mempunyai kefleksibelan untuk menukarkan pendanaan mata wang domestik dalam mata wang lain. Sehingga kini, saya berbesar hati untuk memaklumkan bahawa sebuah syarikat Malaysia baru-baru ini telah menerbitkan terbitan sukuk terbesar di dunia dengan jumlah bersamaan USD4.7 bilion yang menerima lebihan langganan sebanyak dua kali. Sukuk hibrid ini yang mempunyai kedua-dua ciri ekuiti dan hutang merupakan salah satu daripada instrumen inovatif yang diterbitkan dalam pasaran sukuk.

Pembangunan kewangan Islam Malaysia telah menyumbang secara positif kepada sistem kewangan keseluruhan kami dalam beberapa perkara. Ia telah menghasilkan sistem kewangan yang lebih pelbagai yang telah meningkatkan daya tahan keseluruhannya. Kedua, ia telah meningkatkan hubungan antarabangsa kami. Ketiga, ia juga telah menyumbang kepada peningkatan akses kepada kewangan bagi semua sektor ekonomi khususnya dalam aspek pembiayaan perusahaan berskala kecil dan sederhana serta pembiayaan mikro. Seterusnya, kewangan Islam yang diperkukuh oleh sekatan dan imbangan yang sedia ada telah menyumbang ke arah kestabilan kewangan. Akhirnya, kewangan Islam telah menjadi satu bidang pertumbuhan baharu yang amat memberangsangkan dalam menjana pendapatan, kekayaan dan juga pekerjaan.

Peluang dalam Sukuk

Dalam persekitaran semasa yang liberal dan global, kewangan Islam kini berada pada ambang sebuah dimensi baharu dalam usaha pengukuhan **kesalinghubungan** kewangan antara negara dalam ekonomi global. Dengan peluasan skop aktiviti kewangan Islam, pasaran bon Islam atau sukuk telah menjadi saluran penting bagi **aktiviti pemerolehan dana dan pelaburan**. Pasaran sukuk telah mencatat pertumbuhan yang pesat, meningkat pada kadar purata tahunan sebanyak 40 peratus dengan saiz terkini melebihi USD82 bilion. **Potensi besar** pasaran sukuk dalam sistem kewangan antarabangsa sememangnya merupakan kemuncak baharu inovasi dalam kewangan Islam. Ini diperlihatkan oleh penyertaan secara aktif peserta global dalam jumlah yang besar seperti bank pelaburan, bank Islam dan firma sekuriti dalam penerbitan sukuk.

Pasaran Sukuk membawa bersama-samanya manfaat yang besar kepada penerbit dan juga pelabur. Bagi pihak penerbit termasuk agensi kerajaan, syarikat multinasional dan institusi pembangunan multinasional, sukuk memainkan pelbagai peranan dalam memenuhi pelbagai keperluan pendanaan yang berbeza, daripada infrastruktur dan projek pembangunan besar hingga kepada pengembangan modal dan perniagaan. Hal ini secara khususnya penting bagi ekonomi pasaran yang sedang pesat membangun. Timur Tengah dan Asia pada masa ini merupakan dua buah rantau yang paling pesat berkembang dalam ekonomi global dan giat dalam usaha penswastaan dan juga dalam pelaksanaan projek infrastruktur dan pembangunan. Asia sahaja akan membelanjakan anggaran USD1 trilion untuk infrastruktur sepanjang lima tahun yang akan datang[3] , manakala keperluan infrastruktur di Timur Tengah dianggarkan sebanyak USD700 bilion sepanjang tempoh yang sama. Manakala di Malaysia, rancangan Koridor Wilayah Ekonomi Kebangsaan memerlukan anggaran pelaburan sebanyak USD192 bilion (RM620 bilion)[4].

Dari sudut permintaan, penerbit juga mendapat manfaat daripada **penentuan harga sukuk yang kompetitif lagi menarik**, yang merangkumi 10 hingga 20 mata asas lebih rendah daripada bon arus perdana. Ini menyebabkan sukuk sentiasa terlebih langganan antara dua hingga tiga belas kali. Permintaan luar biasa terhadap sukuk diperkukuh oleh lebihan mudah tunai dalam sistem kewangan global. Permintaan ini adalah daripada **kumpulan pelabur yang secara relatifnya lebih besar** yang merangkumi pelabur konvensional dan Islam. Permintaan yang kukuh terhadap sukuk juga dirangsang oleh paras tabungan dan rizab yang lebih tinggi di Asia. Di Jepun misalnya, selain kadar tabungan yang tinggi, negara ini turut memiliki peratusan terbesar taburan kekayaan individu dengan aset kewangan dengan nilai bersih yang tinggi (*high net worth individuals*) di Asia Pasifik.

Dari perspektif pelabur pula, selain nilai intrinsik sukuk yang sebahagian besarnya **bersandarkan aset**, boleh diubah kepada saham dan boleh ditukarkan dengan saham, ini merupakan sebahagian **manfaat daripada pempelbagaian.** Sukuk kini pantas menjadi sebuah **kelas aset baharu.** Selain itu, sukuk juga telah menjana **pulangan pelaburan yang lumayan** kepada pelabur berikutan harganya yang lebih tinggi dalam pasaran sekunder kerana keutamaan "beli dan pegang" oleh pelabur dan kekurangan (*scarcity*) sukuk itu sendiri.

Peluang dalam Takaful

Peluang lain dalam kewangan Islam wujud dalam takaful atau insurans Islam dan takaful semula. Pasaran takaful global khususnya, telah melalui pembangunan positif pada peringkat antarabangsa. Bermula dengan hanya sebuah syarikat takaful di Sudan lebih dua puluh tahun yang lalu, industri takaful kini semakin berkembang dengan penubuhan lebih 50 syarikat takaful di seluruh dunia dengan jumlah caruman dianggarkan kira-kira USD3 bilion pada tahun 2005. Industri takaful dijangka meningkat sekitar 20% setahun untuk mencapai caruman tahunan global sebanyak USD7.4 bilion dalam masa sepuluh tahun yang akan datang[5]. Seperkara yang menggalakkan ialah pertambahan jumlah syarikat takaful[6] semula selaras dengan peningkatan jumlah syarikat takaful. Bagi melengkapkan pertumbuhan dan kemajuan industri takaful, **pengendali takaful semula yang kukuh dan berwibawa** diperlukan di seluruh dunia.

Izinkan saya menyentuh tentang potensi penyertaan Jepun dalam kewangan Islam. Kami sememangnya mengalu-alukan penyertaan institusi kewangan, pihak berkuasa

---

3 Sumber: GCC Research, Kuwait Finance House.

4 Jumlah anggaran pelaburan bagi Koridor Ekonomi Wilayah Barat (RM112 bilion), Koridor Ekonomi Wilayah Utara (RM100 bilion), Wilayah Pembangunan Iskandar (RM382 bilion) dan Koridor Pembangunan Sabah (RM25.8 bilion).

5 Berdasarkan unjuran Institute of Islamic Finance dan *Insurance & Investor Offshore Review*, Februari 2006.

6 Sehingga kini, terdapat lebih daripada 10 buah syarikat takaful semula yang menyediakan takaful semula untuk perniagaan takaful keluarga dan takaful am.

dan juga syarikat Jepun dalam kewangan Islam khususnya dalam pasaran modal Islam. Jepun, untuk beberapa dekad kini telah memainkan peranan ekonomi yang penting di rantau Asia dari segi perdagangan dan pelaburan. Pelaburan Jepun di rantau ini dianggarkan berjumlah USD45 bilion sepanjang tempoh tahun 2004-2006.Jepun juga mengekalkan kedudukannya sebagai antara lima negara pelabur utama di Malaysia, dengan bahagian pelaburan sebanyak 25.7% daripada pelaburan keseluruhan pada tempoh tahun 2000 -2006[7]. Pada tahun 2006 sahaja, pelaburan langsung asing Jepun ke Malaysia berjumlah USD6.1 bilion[8]. Selain itu, Jepun terus kekal sebagai rakan perdagangan Malaysia yang penting.

Meskipun hubungan ekonomi Jepun dalam pelaburan dan perdagangan di rantau ini sudah mantap, masih terdapat potensi yang besar untuk mengukuhkan lagi hubungan kewangan pada masa hadapan. Terdapat potensi untuk mengembangkan pelaburan langsung dan perdagangan dalam barangan bagi meningkatkan hubungan kewangan. Kewangan Islam merupakan wahana yang boleh memperdalam hubungan kewangan kita dan proses integrasi kewangan serantau. Peningkatan hubungan baharu dalam hubungan ini dan juga prospek integrasi yang lebih besar bakal menyumbang ke arah pembukaan peluang ekonomi bagi kemakmuran bersama rantau ini.

Untuk meningkatkan hubungan dalam bidang kewangan Islam, satu memorandum persefahaman antara Bank Negara Malaysia dengan Japan Bank for International Corporation telah dimeterai pada tahun 2007. Kerjasama strategik antara sebuah kumpulan insurans Jepun yang terbesar di dunia dengan sebuah syarikat insurans tempatan di Malaysia juga telah dijalinkan yang membawa kepada penubuhan sebuah syarikat takaful. Usaha juga boleh ditumpukan pada pemudahan penyenaraian silang sukuk dalam pelbagai negara. Malah, Jepun juga boleh menjadikan Malaysia sebagai platform untuk inovasi dan penyelidikan dalam kewangan Islam. Terdapat pelbagai institusi, termasuk institut penyelidikan dan latihan milik industri dalam kewangan Islam, Institut Perbankan dan Kewangan Islam Malaysia (IBFIM), INCEIF dan universiti yang telah menjalankan penyelidikan dalam kewangan Islam. Justeru, penyertaan Jepun dalam pasaran kewangan Islam diharap dapat menyumbang ke arah integrasi kewangan antarabangsa selanjutnya dan dengan itu menghasilkan pengagihan sumber merentas sempadan yang lebih cekap.

Kesimpulan

Peningkatan kesedaran dan penghayatan tentang kekuatan kewangan Islam yang sedia ada dan potensinya yang besar terhadap kemajuan telah mencetuskan minat dalam kalangan masyarakat kewangan global untuk meneroka bidang kewangan baharu ini. Mengambil peluang daripada peranan kewangan Islam yang semakin meningkat dalam menyatukan bahagian dunia yang berbeza yang mempunyai dana lebihan dan sedang mencari peluang pelaburan, dengan bahagian dunia yang memerlukan pembiayaan, sesungguhnya akan mencerahkan lagi prospek saling memperkukuh ini. Lantaran itu, kami mengalu-alukan penyertaan Jepun dalam evolusi kewangan yang baharu ini.

---

7 *United Nations Conference on Trade & Development's (UNCTAD) World Investment Report, 2007*.

8 Sumber: JETRO daripada Kementerian Kewangan, Perangkaan Imbangan Pembayaran dan kadar pertukaran asing Bank of Japan.

Persidangan Sumber Manusia dalam Perbankan Kesembilan 2008
Anjuran Institut Perbankan dan Kewangan India
"Pembinaan Modal Insan untuk Menghadapi Cabaran yang Baru Muncul"
Kuala Lumpur, 29 Februari 2008

Ucapan oleh

Tan Sri Dato' Sri Dr. Zeti Akhtar Aziz
Gabenor, Bank Negara Malaysia

Terlebih dahulu izinkan saya merakamkan ucapan selamat datang kepada peserta Persidangan Sumber Manusia dalam Perbankan Kesembilan yang dianjurkan oleh Institut Perbankan dan Kewangan India (Indian Institute of Banking and Finance, IIBF). Sesungguhnya ini merupakan satu penghormatan kepada Pusat Kepimpinan Kewangan Antarabangsa (International Centre for Leadership in Finance, ICLIF) kerana menjadi tuan rumah kepada persidangan ini yang julung kalinya diadakan di luar India. Ini merupakan salah satu hasil yang nyata daripada kerjasama yang telah dijalin antara IIBF dengan ICLIF susulan daripada memorandum persefahaman yang telah dimeterai hampir tiga bulan yang lalu antara kedua-dua organisasi.

Pembangunan modal insan perlu menjadi usaha berterusan dalam persekitaran yang senantiasa berubah. Seawal sepuluh tahun yang lalu, kita telah menyaksikan perubahan yang dramatik dalam persekitaran ekonomi dan kewangan. Ini telah menuntut perubahan yang seiring dalam pengetahuan, kemahiran, kompetensi dan keupayaan yang kini diperlukan, terutamanya oleh industri perbankan, yang merupakan sebuah industri intensif pengetahuan dan berasaskan kemahiran yang tinggi.

Cabaran baharu juga telah muncul dalam persekitaran ini ekoran daripada globalisasi dan pengantarabangsaan sistem kewangan yang pesat dan kemajuan yang besar dalam bidang teknologi manakala perkembangan ini telah menghasilkan inovasi yang pesat dan peningkatan dalam kesalingbergantungan dan kesalinghubungan di peringkat antarabangsa, ia juga telah mewujudkan suatu persekitaran yang semakin kompleks, kompetitif, tidak menentu dan mencabar. Episod kemelut kewangan terkini telah menunjukkan bahawa sistem kewangan dalam ekonomi negara maju turut mudah terjejas akibat tekanan kewangan.

Persekitaran yang lebih sukar ini memerlukan kemahiran baharu dan keupayaan untuk menguruskan cabaran baharu ini. Peranan kepemimpinan sememangnya telah berubah. Keperluan terhadap tenaga mahir adalah penting, bukan sahaja yang berupaya untuk melihat peluang yang baru muncul, tetapi juga mampu menghadapi tahap luar jangkaan yang tinggi di samping mengharungi suasana kegawatan. Para pemimpin industri perlu memiliki wawasan dan memahami trend masa hadapan, merangka hala tuju strategik dan menyesuaikan diri dengan perubahan untuk kekal bersaingan dan relevan. Pemimpin yang berkesan pada hari ini ialah mereka yang terus belajar, yang berusaha gigih untuk kecemerlangan, yang memiliki keyakinan yang utuh, dan dalam pada itu, memiliki kerendahan hati untuk mengakui keperluan untuk mempertingkatkan keupayaan diri mereka dan memberikan inspirasi kepada organisasi untuk membuat penyesuaian dalam persekitaran baharu. Ciri-ciri sedemikian penting sekiranya sektor perkhidmatan kewangan hendak terus maju dan kekal di barisan hadapan sebagai peneraju inovasi baharu serta sekali gus memperoleh daya saing jangka panjang. Dalam proses ini, perlu ada wahana bagi pembelajaran berterusan

dan penubuhan ICLIF merupakan sebahagian daripada komitmen kami untuk meningkatkan keupayaan kepemimpinan dan membangunkan pemimpin bertaraf dunia dalam sektor perkhidmatan kewangan.

Tatabentuk ekonomi global dan pasaran kewangan yang berubah-ubah, peningkatan integrasi ekonomi dan kewangan serantau, peningkatan pengantarabangsaan perkhidmatan kewangan, penambahbaikan berterusan terhadap struktur dan pendekatan pengawalseliaan akan mempunyai kesan yang besar terhadap masa hadapan industri perkhidmatan kewangan. Oleh itu, cabaran yang menanti kita besar kemungkinan akan amat berbeza berbanding dengan cabaran yang pernah kita lalui dahulu. Justeru, pelaburan dalam pembangunan modal insan penting untuk pembangunan dan pertumbuhan masa hadapan dalam sektor perkhidmatan kewangan.

Pembinaan modal insan semakin diberikan penekanan dalam dunia hari ini. Institusi perbankan yang berjaya pada masa hadapan akan makin bergantung pada aset tenaga mahir. Apabila persaingan menjadi sengit, keperluan institusi perbankan untuk menarik serta mengekalkan kemahiran dan tenaga mahir terbaik akan menjadi lebih mendesak. Melangkah ke hadapan, ketersediaan tenaga mahir akan menjadi faktor penting yang menentukan keupayaan industri untuk membuat pembaharuan dan transformasi. Institusi perbankan akan memerlukan ahli profesional yang memiliki keperluan kemahiran dan kepakaran bukan sahaja pada peringkat strategik dan pengurusan, malah juga pada peringkat teknikal dan operasi. Institusi yang berjaya ialah institusi yang memberikan keutamaan yang tinggi terhadap penambahbaikan berterusan dalam modal insan.

Justeru, pembangunan modal insan telah menjadi kepentingan strategik dan suatu keperluan bagi kejayaan sesebuah organisasi. Penglibatan pegawai kanan dalam pengurusan pembangunan modal insan juga penting dan mereka perlu menerajui kepimpinan dan memperuntukkan lebih masa bagi inisiatif ini. Fungsi pembangunan sumber manusia penting bagi proses pengurusan tenaga mahir dan juga dalam menyokong strategi pengurusan modal insan. Tidak kurang pentingnya, semua ini perlu mengambil tempat pada setiap peringkat dalam organisasi. Pada dasarnya, kebertanggungjawapan bagi pembangunan tenaga mahir memerlukan usaha secara bersepadu pada seluruh peringkat organisasi dan perlu dijadikan sebagai sebahagian daripada budaya kerja yang perlu disampaikan, dikongsi dan difahami pada semua peringkat.

Sementara keperluan terhadap pembangunan modal insan adalah jelas, apa yang kurang nyata ialah kaedah dan dasar yang sesuai yang perlu diambil untuk memajukan pembangunan modal insan. Industri perkhidmatan kewangan perlu mengenal pasti hala tuju strategik yang bersesuaian untuk pembangunan modal insan. Perhatian perlu diberikan pada peringkat kemasukan, peringkat pakar dan juga peringkat pengurusan kanan. Ini akan meraih manfaat daripada hubungan yang lebih kukuh industri-universiti yang merupakan saluran utama bagi mengurangkan jurang dan memenuhi keperluan tenaga mahir. Penglibatan industri dalam reka bentuk dan penyampaian kurikulum akan memastikan graduan dilengkapi dengan pengetahuan dan kemahiran yang bersesuaian untuk memenuhi keperluan industri. Penyertaan peserta industri mungkin dalam bentuk reformasi kurikulum akademik dan metodologi serta dalam menyediakan bentuk sokongan lain yang sesuai kepada institusi pengajian tinggi. Ini akan menyumbang secara langsung ke arah memenuhi keperluan modal insan bagi masa hadapan.

Kualiti modal insan merupakan daya saing yang amat penting. Memiliki kakitangan yang kompeten untuk menyampaikan produk dan perkhidmatan yang berkualiti tinggi penting untuk membina keyakinan dan hubungan baik pelanggan, memacu kepuasan pelanggan, meningkatkan reputasi dan akhirnya merealisasikan wawasan korporat dan matlamat strategik institusi masing-masing. Justeru,

amat penting bagi institusi perbankan untuk terus mengukuhkan kompetensi dan profesionalisme kakitangan dalam industri. Dalam konteks ini, institusi perbankan boleh mengambil langkah "membeli tenaga mahir" daripada pasaran. Walau bagaimanapun, ini mungkin membawa risiko dalam bentuk ganjaran tinggi yang tidak setimpal dengan nilai ditambah. Sesungguhnya pilihan yang lebih baik ialah membina, membangunkan dan mengekalkan sekumpulan sumber tenaga mahir dalam syarikat itu sendiri.

Izinkan saya untuk menyorot pengalaman Malaysia dalam pembangunan modal insan untuk industri perkhidmatan kewangan. Di Malaysia, pendekatan yang tersusun dan komprehensif terhadap pembangunan modal insan merupakan bahagian penting daripada usaha kami bagi pembangunan dan kemajuan industri. Program yang dilaksanakan oleh ICLIF, yang kini telah beroperasi untuk tahun keenam, menyediakan program dalam pembangunan kepemimpinan bagi peringkat pengurusan kanan dalam industri perkhidmatan kewangan. Program yang dijalankan oleh Institut Bank-Bank Malaysia, iaitu sayap latihan industri perbankan juga telah dikaji semula baru-baru ini untuk memenuhi permintaan baharu sektor kewangan. Di samping itu, dialog antara industri dengan penyedia pendidikan lain termasuk institusi pengajian tinggi telah dilaksanakan untuk menggalakkan bekalan tenaga mahir yang terlatih secukupnya. Pada bulan September 2007, Bank Negara Malaysia memulakan Program Peningkatan Tenaga Mahir dalam Sektor Kewangan (Financial Sector Talent Enrichment Programme, FSTEP) untuk melatih dan menyediakan 1000 graduan yang mempunyai kelayakan yang tinggi untuk penempatan segera di institusi perbankan dan insurans. Usaha ini diambil menerusi kerjasama dengan industri dan institusi latihan dan bertujuan meningkatkan bekalan kakitangan yang cukup terlatih serta kompeten untuk industri perkhidmatan kewangan.

Dalam bidang kewangan Islam, pengembangan di peringkat antarabangsa yang berterusan telah meningkatkan permintaan terhadap tenaga mahir dan kepakaran dalam industri. Penubuhan Pusat Pendidikan Kewangan Islam Antarabangsa (INCEIF) di Malaysia pada tahun 2006 merupakan suatu usaha dalam pembangunan global modal insan untuk menyokong pembangunan industri perkhidmatan kewangan Islam. Program tersebut adalah khusus untuk pengamal dan pelajar siswazah. Di samping itu, INCEIF dijangka menjadi sebuah badan pensijilan profesional dan juga pusat pendidikan bagi program lepasan ijazah dalam kewangan Islam.

Dengan komitmen yang jitu untuk membina modal insan, cabaran yang dihadapi adalah untuk merangka strategi yang bersesuaian dan menggembleng sumber yang perlu bagi menghasilkan keputusan yang akan meningkatkan modal intelek industri. Hal ini memerlukan gabungan usaha strategi dalaman institusi perbankan, yang melibatkan pendekatan holistik yang menyelaraskan strategi bagi pengurusan dan pembangunan sumber manusia dan diperkukuh oleh strategi pembangunan organisasi. Ini juga akan melibatkan pewujudan proses dan struktur yang bersesuaian. Penyelesaian yang menyeluruh akan diperlukan. Usaha ini juga perlu disokong oleh penyedia pendidikan. Akhirnya, inisiatif kerjasama dua hala dalam isu membangunkan tenaga mahir dalam industri juga akan memperoleh keuntungan daripada sinergi dan akan menyumbang kepada pengukuhan keupayaan untuk memajukan agenda pembangunan modal insan dalam industri perkhidmatan kewangan.